

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7630/2568

นาง อ. โจทก์ บริษัท ย. จำกัด

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ป.พ.พ. มาตรา 391, ป.วิ.พ. มาตรา 142, พ.ร.บ.ว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาตรา 4, พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 7

ย่อ / หลักกฎหมาย

เมื่อสัญญาเลิกกันแล้ว กฎหมายบังคับให้คู่สัญญาต้องกลับคืนสู่ฐานะเดิม ส่วนที่เป็นการทำงานอันได้กระทำไว้และเป็นการยอมให้ใช้ทรัพย์สิน การที่จะชดใช้คืนให้ทำด้วยใช้เงินตามควรค่าแห่งการนั้น ๆ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 391 วรรคหนึ่งและวรรคสาม การกำหนดค่าแห่งการงานที่จะต้องชดใช้แก่กัน จึงมิใช่เป็นค่าตอบแทนหรือค่าเสียหาย แต่เป็นหนทางหนึ่งที่จะสามารถทำให้คู่สัญญากลับคืนสู่ฐานะเดิมได้ ส่วนค่าแห่งการงานที่จะต้องชดใช้แก่กัน ต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการงานที่จำเลยได้กระทำไปแล้วทั้งหมด ข้อตกลงตามสัญญายกเลิกที่กำหนดให้จำเลยมีสิทธิหักเงินที่โจทก์ชำระแก่จำเลยไปแล้วเป็นค่าแห่งการงาน 151,410 บาท ซึ่งโจทก์อยู่ในฐานะที่ต้องจำยอมเสียเงินค่าดำเนินงานตามที่จำเลยกำหนดไว้ ไม่ว่าในความเป็นจริงแล้ว ค่าดำเนินงานดังกล่าวจะมีอยู่จริงหรือมีจำนวนน้อยกว่าที่จำเลยกำหนดไว้ โจทก์ก็ต้องเสียค่าดำเนินงานให้จำเลยเต็มตามจำนวนที่จำเลยกำหนดไว้ในสัญญาโดยมิได้คำนึงถึงค่าใช้จ่ายที่จำเลยต้องเสียไปตามความเป็นจริง ข้อตกลงดังกล่าวจึงเป็นข้อตกลงที่จำเลยซึ่งเป็นผู้ประกอบการธุรกิจและมีอำนาจต่อรองมากกว่าโจทก์ซึ่งเป็นผู้บริโภคเป็นผู้กำหนดขึ้นฝ่ายเดียว ทำให้จำเลยได้เปรียบเกินสมควร ทั้ง ๆ ที่จำเลยเป็นฝ่ายผิดสัญญาดำเนินการก่อสร้างไม่แล้วเสร็จภายในกำหนด จึงเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาตรา 4 วรรคหนึ่ง มีผลใช้บังคับได้เท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณี ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน แม้ไม่มีคู่ความฝ่ายใดยกขึ้นฎีกา ศาลฎีกามีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยเองได้ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 142 (5) ประกอบ พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 7 เมื่อพยานหลักฐานที่จำเลยนำสืบมาไม่ปรากฏว่าจำเลยได้ดำเนินงานใดไปบ้างและต้องเสียค่าดำเนินงานไปจำนวนเท่าใด จำเลยจึงไม่มีสิทธิหักเงินค่าดำเนินงานและมีหน้าที่ต้องคืนเงินจำนวนดังกล่าวพร้อมดอกเบี้ยแก่โจทก์

คำพิพากษา

โจทก์ฟ้องและแก้ไขคำฟ้องขอให้บังคับจำเลยชำระเงิน 184,823.91 บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี ของต้นเงิน 151,410 บาท นับถัดจากวันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์ จำเลยให้การขอให้ยกฟ้อง ศาลชั้นต้นพิพากษาว่า ให้จำเลยชำระเงิน 184,823.91 บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี ของต้นเงิน 151,410 บาท นับถัดจากวันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์ กับให้จำเลยใช้ค่าฤชาธรรมเนียมแทนโจทก์ โดยกำหนดค่าทนายความ 8,000 บาท สำหรับค่าฤชาธรรมเนียมที่โจทก์ได้รับยกเว้นให้จำเลยนำมาชำระต่อศาลในนามของโจทก์ จำเลยอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค 2 แผนกคดีผู้บริโภคพิพากษากลับ ให้ยกฟ้องโจทก์ ค่าฤชาธรรมเนียมทั้งสองศาลให้เป็นพับ โจทก์ฎีกา โดยศาลฎีกาแผนกคดีผู้บริโภคอนุญาตให้ฎีกา ศาลฎีกาแผนกคดีผู้บริโภควินิจฉัยว่า ข้อเท็จจริงที่คู่ความไม่ได้แย้งกันในชั้นนี้รับฟัง

เป็นยุติได้ว่า โจทก์ทำสัญญาจะซื้อจะขายห้องชุดกับจำเลย ห้องชุดเลขที่ ปี 0306/ยู ชั้นที่ 3 อาคารบี โครงการ ช. ในราคา 1,549,000 บาท ก่อนทำสัญญาโจทก์วางเงินจอง 30,000 บาท และภายหลังจากทำสัญญาแล้ว โจทก์ชำระราคา 357,250 บาท ต่อมาโจทก์และจำเลยทำสัญญายกเลิกสัญญาจะซื้อจะขายห้องชุดดังกล่าว ข้อ 2 กำหนดไว้ว่า ให้ย้ายเงินจากห้อง B0306 ไปยังโปรเจค ช. ห้องเลขที่ E215 เป็นเงิน 235,840 บาท โดยหักค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน 151,410 บาท คดีมีปัญหาต้องวินิจฉัยตามที่โจทก์ได้รับอนุญาตให้ฎีกาว่า ข้อตกลงยกเลิกสัญญาจะซื้อจะขายห้องชุดระหว่างโจทก์และจำเลยที่ให้จำเลยมีสิทธิหักเงินที่โจทก์ชำระไปแล้วใช้บังคับได้หรือไม่ เห็นว่า เมื่อสัญญาเลิกกัน คู่สัญญาแต่ละฝ่ายจำเป็นต้องให้อีกฝ่ายได้กลับคืนสู่ฐานะดังที่เป็นอยู่เดิม ส่วนที่เป็นการงานอันได้กระทำให้และเป็นการยอมให้ใช้ทรัพย์สินนั้น การที่จะชดใช้คืน ให้ทำได้ด้วยใช้เงินตามควรค่าแห่งการนั้น ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 391 วรรคหนึ่งและวรรคสาม จำเลยจึงยอมมีสิทธิได้รับการใช้เงินตามควรค่าแห่งการงานที่ได้กระทำให้แก่โจทก์ไปแล้ว ดังนั้น เมื่อสัญญาเลิกกันแล้ว กฎหมายบังคับให้คู่สัญญาต้องให้อีกฝ่ายหนึ่งกลับคืนสู่ฐานะเดิม การกำหนดค่าแห่งการงานที่จะต้องชดใช้แก่กัน จึงมิใช่เป็นค่าตอบแทนหรือค่าเสียหาย แต่เป็นหนทางหนึ่งที่จะสามารถทำให้คู่สัญญากลับคืนสู่ฐานะเดิมได้ ส่วนค่าแห่งการงานที่จะชดใช้แก่กันนั้น ก็ต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการงานที่จำเลยได้กระทำไปแล้วทั้งหมด เมื่อสัญญายกเลิก ข้อ 2 กำหนดให้หักเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน 151,410 บาท แม้จะเป็นข้อตกลงเกี่ยวกับการกำหนดค่าแห่งการงานแตกต่างไปจากผลของการเลิกสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 391 วรรคสามซึ่งมีผลใช้บังคับระหว่างโจทก์กับจำเลยได้ ดังที่ศาลอุทธรณ์ภาค 2 วินิจฉัยไว้ก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาถึงข้อตกลงดังกล่าวที่ให้จำเลยมีสิทธิหักค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานเป็นเงินสูงถึง 151,410 บาท ซึ่งคิดเป็นมูลค่าเกือบครึ่งหนึ่งของเงินที่โจทก์ชำระให้แก่จำเลยไปแล้วทั้งหมด โดยจำเลยไม่ได้นำสืบให้เห็นว่าในการโอนเงินที่โจทก์ชำระให้แก่จำเลยมาแล้วจำนวน 235,840 บาท เพื่อย้ายไปชำระห้องชุดเลขที่ อี 215 โครงการ ช. ที่บุตรสาวของโจทก์ทำสัญญาจะซื้อจะขายไว้ จำเลยต้องใช้เงินเพื่อดำเนินงานใดจึงต้องใช้เงินจำนวนสูงถึงเพียงนั้น ทั้ง ๆ ที่โครงการดังกล่าวก็เป็นโครงการในเครือเดียวกับโครงการของจำเลย กรณียอมเท่ากับว่าหากโจทก์ประสงค์ที่จะย้ายเงินจำนวนดังกล่าวไปยังอีกโครงการหนึ่ง เพื่อมิให้เงินที่โจทก์ชำระแก่จำเลยไปแล้วสำหรับห้องชุดเลขที่ ปี 0306/ยู ต้องสูญเปล่า โจทก์อยู่ในฐานะที่ต้องจำยอมเสียค่าดำเนินงานตามที่จำเลยกำหนดไว้ ไม่ว่าในความเป็นจริงแล้ว ค่าดำเนินงานดังกล่าวจะมีอยู่จริงหรือไม่หรือแม้จะมีจำนวนที่แท้จริงน้อยกว่าจำนวนเงินที่จำเลยกำหนดไว้เพียงใดก็ตาม โจทก์ก็ต้องเสียค่าดำเนินงานให้จำเลยเต็มตามจำนวนที่จำเลยกำหนดไว้ในสัญญา โดยมีได้คำนึงถึงค่าใช้จ่ายที่จำเลยต้องเสียไปตามความเป็นจริง ข้อตกลงในสัญญายกเลิกดังกล่าวจึงเป็นข้อตกลงที่จำเลยซึ่งเป็นผู้ประกอบธุรกิจและมีอำนาจต่อรองมากกว่าโจทก์ซึ่งเป็นผู้บริโภคเป็นผู้กำหนดขึ้นเพียงฝ่ายเดียว ทำให้จำเลยได้เปรียบโจทก์เกินสมควร ทั้ง ๆ ที่จำเลยเป็นฝ่ายผิดสัญญาดำเนินการก่อสร้างไม่แล้วเสร็จภายในกำหนด ข้อสัญญาดังกล่าวจึงเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาตรา 4 วรรคหนึ่ง จึงมีผลบังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณี ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน แม้ไม่มีคู่ความฝ่ายใดยกขึ้นฎีกา ศาลฎีกาก็มีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยเองได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 (5) ประกอบพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 7 เมื่อพยานหลักฐานที่จำเลยนำสืบมา

ไม่ปรากฏว่าจำเลยได้ดำเนินงานใดไปแล้วบ้างและต้องเสียค่าดำเนินงานไปเป็นจำนวนเท่าใด จำเลยจึงไม่มีสิทธิหักค่าดำเนินงานเป็นเงินจำนวน 151,410 บาท และมีหน้าที่ต้องคืนเงินจำนวนดังกล่าวที่หักไว้แก่โจทก์ พร้อมดอกเบี้ยตั้งแต่วันที่ได้รับไว้ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 391 วรรคสอง เมื่อโจทก์ขอคิดตั้งแต่วันที่ 25 เมษายน 2561 ซึ่งเป็นวันยกเลิกสัญญา จึงกำหนดให้โจทก์มีสิทธิคิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี ของต้นเงิน 151,410 บาท ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 224 วรรคหนึ่ง (เดิม) นับแต่วันดังกล่าวเป็นต้นไปจนถึงวันที่ 10 เมษายน 2564 แต่ดอกเบี้ยคำนวณถึงวันฟ้องต้องไม่เกิน 33,413.91 บาท ตามที่โจทก์ขอ และในอัตราร้อยละ 5 ต่อปี นับแต่วันที่ 11 เมษายน 2564 เป็นต้นไปจนกว่าจะชำระหนี้เสร็จแก่โจทก์ แต่ถ้ากระทรวงการคลังปรับเปลี่ยนอัตราโดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกาเมื่อใดก็ให้ปรับเปลี่ยนไปตามนั้น ตามมาตรา 224 (ที่แก้ไขใหม่) แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี ตามที่โจทก์ขอ ปัญหานี้เป็นข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับ ความสงบเรียบร้อยของประชาชน ศาลฎีกามีอำนาจหยิบยกขึ้นวินิจฉัยให้ถูกต้องได้ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 (5) ประกอบพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดี ผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 7 ฎีกาของโจทก์ฟังขึ้น พิพากษากลับ ให้จำเลยชำระเงิน 151,410 บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี นับแต่วันที่ 25 เมษายน 2561 จนถึงวันที่ 10 เมษายน 2564 แต่ดอกเบี้ยคำนวณถึงวันฟ้องต้องไม่เกิน 33,413.91 บาท และดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 5 ต่อปี นับตั้งแต่วันที่ 11 เมษายน 2564 เป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์ ทั้งนี้อัตราดอกเบี้ย นับตั้งแต่วันที่ 11 เมษายน 2564 นั้น ถ้ากระทรวงการคลังปรับเปลี่ยนอัตราโดยตราเป็น พระราชกฤษฎีกาเมื่อใด ก็ให้ปรับเปลี่ยนไปตามนั้นบวกด้วยอัตราเพิ่มร้อยละ 2 ต่อปี แต่ต้องไม่เกิน อัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี ตามที่โจทก์ขอ กับให้จำเลยใช้ค่าฤชาธรรมเนียมในศาลชั้นต้นแทนโจทก์ สำหรับค่าฤชาธรรมเนียมที่โจทก์ได้รับยกเว้นนั้นให้จำเลยชำระต่อศาลในนามโจทก์ โดยกำหนด ค่าทนายความ 8,000 บาท ค่าฤชาธรรมเนียมชั้นอุทธรณ์และชั้นฎีกาให้เป็นพับ

องค์คณะ

ดุสิต ฉิมพลี · ทวีศักดิ์ อนุนาทรรัตนกุล · วาสนา อัจฉรานูวัฒน์

ข้อความคำพิพากษาเป็นของศาลฎีกา · ที่มาของข้อมูล: deka.supremecourt.or.th · <https://www.thaideka.online/deka/7630/2568>